

Peter Russell. *From science to God. The Mystery of Consciousness and the Meaning of Light*. Novato: New World Library 2004² ss. 131.

O ile ukazywanie filozofii i psychologii jako nauk bliskich teologii nie budzi większych kontrowersji (wszystkie te dziedziny są bowiem zaliczane do nauk humanistycznych), o tyle zestawianie z nią matematyki i fizyki może wywoływać pewne wątpliwości lub zaskoczenie, albo przynajmniej pytanie o to, jak autor uporał się

z problemami natury metodologicznej. Dlatego trudno jest nie zwrócić uwagi na fakt, że w naukowych księgarniach Wielkiej Brytanii omawianą tu książkę umieszcza się w działach oznaczonych podpisem *Religion* bądź *Theology*.

Jej autorem jest Peter Russell, który uważany jest za matematyka, fizyka, psychologa i filozofa. Studiował bowiem matematykę i fizykę oraz psychologię eksperymentalną na Uniwersytecie w Cambridge. Zafascynowany „tajemnicą ludzkiego rozumu” zainteresował się religiami orientalnymi i związaną z nimi medytacją. To stało się przyczyną wyjazdu do Indii i podjęcia studiów z zakresu filozofii wschodniej. Po powrocie do Anglii kontynuował pracę nad zagadnieniem związku psychologii i medytacji. Przez wielu uważany jest za pioniera w wykorzystaniu znajomości praw fizyki, psychologii i duchowości (odrębną kwestią jest samo jej rozumienie) w badaniach nad rozwojem osobowości, kreatywności, opanowania stresu, zwiększenia wydajności fizycznej i umysłowej itd. Zapotrzebowanie na takie rozwiązania sprawiło, że z Russellem współpracuje wiele znanych w świecie korporacji (m.in. IBM, Apple, Digital, American Express). Jest on członkiem *The Institute of Noetic Sciences*, *The World Business Academy* oraz *The Findhorn Foundation*. W swoim dorobku posiada kilkanaście publikacji, w których próbuje łączyć tezy pochodzące ze wspomnianych wyżej nauk. Jest też osobą chętnie zapraszaną przez ośrodki naukowe i medialne w Europie, Japonii, Kanadzie i USA.

Przywołanie kilku szczegółowych faktów z życia Russela jest istotne przy omawianiu ostatniej jego książki. Stanowi ona bowiem swego rodzaju autobiografię, w której autor przedstawia swoją drogę o d n a u k i d o B o g a; ukazuje, jak krystalizowało się jego „nowe spojrzenie na świat” Bazując na poznaniu empirycznym i korzystając z matematycznych spekulacji doszedł do przekonania, że świat jest doskonale uporządkowany, oraz że wszystko, co istotne, zostało już odkryte; teraz potrzeba jedynie dostrzeżenia każdej rzeczy w integralnym obrazie świata. Do tego zaś konieczne jest pewne światło. Jego jednak nie da się poznać metodami naukowymi. Nieprzecenioną rolę w jego odkryciu pełni modlitwa, a zwłaszcza medytacja. Rozpoznanie tego światła jest kluczem do zrozumienia ludzkiej duchowości. Owo światło pozwala dotrzeć do głębi świadomości. Odkrycie tajemnicy światła jest fundamentem rozumienia misterium Boga. Russell wyraźnie zaznacza, że choć to światło nie jest Bogiem, to bez wątpienia musi być Jego pierwszą manifestacją. Bliższe pojęciu Boga jest pojęcie świadomości, która nie tylko jest miejscem spotkania wiedzy i duchowości (co potwierdza tezę, że między nimi nie ma konfliktu), ale – tak jak Bóg – jest między innymi „stworcą” wszystkiego, co człowiek wie, oraz miejscem rozpoznawania prawdy.

Przedstawiona w omawianej książce wizja Boga jest mało klarowna. Dostrzega się w niej duży synkretyzm treści. Dla przykładu: można znaleźć prawdy wzięte z chrześcijaństwa, judaizmu oraz religii wschodnich. Obok treści zaczerpniętych z Pisma Świętego są też takie, które zostały wzięte z *Koranu* czy pism Dalai Lamy. Nie brakuje także „złoty myśli” różnych filozofów, teologów, fizyków i poetów. Nie jest to więc naukowe, uporządkowane metodologicznie ukazanie drogi, po której człowiek mógłby, wychodząc od przesłanek naukowych, dojść do Boga. Jest to raczej wskazanie na ludzką potrzebę dostrzegania transcendencji oraz stwierdzenie faktu, że wiedza empiryczna i spekulacje rozumowe nie są w stanie odpowiedzieć na wszystkie pytania, jakie chce postawić fizyk, matematyk i psycholog.

Obok trzech różnych wprowadzeń i kończącej książkę noty o autorze, całość została ujęta w dziewięć głównych części, z których każda dzieli się na kilka mniejszych. Podstawowe części oscylują wokół następujących zagadnień: od nauki do świadomości, nieprawidłowości świadomości, naukowa wizja wszechświata, złudzenia i rzeczywistość, tajemnica światła, światło i świadomość, świadomość jako Bóg oraz spotkanie nauki i ducha. Ostatni rozdział, stanowiący swoiste podsumowanie, zatytułowany jest *The Great Awakening* (wielkie przebudzenie).

From science to God jest książką poruszającą ważne i ciekawe problemy bliskie filozofii i teologii, a odczytywane z punktu widzenia empiryka, który – co warto podkreślić – deklaruje się jako osoba niewierząca (por. s. 125). Trafnym komentarzem jest zdanie umieszczone na okładce, stanowiące jakby alternatywny podtytuł: *A Physicist's Journey Into Mystery of Consciousness* (podróż fizyka do wnętrza tajemnicy świadomości).

Fakt, że po dwu latach wznowiono wydanie tej książki oraz że przetłumaczono ją na kilka języków świadczy o tym, iż cieszy się ona sporą popularnością i że jest zapotrzebowanie na tego typu lektury. Dla teologów katolickich może to więc stanowić wyzwanie do ukazania takich treści z ich punktu widzenia.

Michał Wyrostkiewicz
Instytut Teologii Moralnej KUL